

ИЗВЕШТАЈ О СПРОВЕДЕНОЈ АНАЛИЗИ ЕФЕКТА НАЦРТА УРЕДБЕ
КОЈОМ СЕ БЛИЖЕ УРЕЂУЈУ ОБАВЕЗЕ У ПОГЛЕДУ ЕКО-ДИЗАЈНА ПРОИЗВОДА КОЈИ
УТИЧУ НА ПОТРОШЊУ ЕНЕРГИЈЕ

ПРИЛОГ 2

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Како је област регулисања нова још нису успостављени сви показатељи који би могли да се прате. За сада се прати преко Министарства привреде број усклађених техничких прописа са делегираним актима Европске уније. Праћење се врши у циљу извршења обавезе у оквиру процес приступања Републике Србије Европској унији.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

У предметној области се спроводи Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије („Службени гласник РС”, број 40/21). Осим тога, важи супсидијарна примена Закона о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености („Службени гласник РС”, број 49/21 и), с обзиром да прописи о еко-дизајну спадају у техничке прописе.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Важећи пропис је Закон о енергетској ефикасности и рационалној употреби енергије који омогућава доношење предметне уредбе.

Доношењем ове уредбе биће омогућено доношење појединачних правилника за око 30 врста производа.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Проблеми у области успостављања еко-дизајн захтева за производе су следећи:

1) Увођењем захтева еко-дизајна ограничава се стављање на тржиште енергетски неефикасних производа, што може довести до тога да домаћи произвођачи таквих производа не могу више пласирати своје производе. Проблем ће бити превазиђен на начин да ће рокови за примену прописа бити одложени у односу на датум ступања на снагу за више од 8 месеци, зависно од врсте производа на коју се пропис односи, и у директној сарадњи са ПКС, тако да ће произвођачи благовремено бити обавештени. Захтеви за појединачне производе ће се примењивати постепено узимајући у обзир да ли за предметни производ има домаћих произвођача и домаћих тела за оцењивање усаглашености.

2) Свако одлагање примене ових прописа за последицу има да се на тржиште Републике Србије стављају производи који се не могу пласирати у Европској унији не испуњавају њихове прописане техничке захтеве у погледу еко-дизајна.

3) Стављање неефикасних производа на тржиште смањује енергетску ефикасност у финалној потрошњи енергије.

5) Која промена се предлаже?

Предлаже се усвајање Уредбе чиме ће се поставити темељи за правно усклађивање са правним тековинама ЕУ у овој области; такође, на тај начин ће почети и усклађивање са условима на тржишту ЕУ који се односе на захтеве у погледу еко-дизајна производа који утичу на потрошњу енергије.

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Промена је пожељна јер доводи до стављања на тржиште квалитетнијих производа, до унапређења енергетске ефикасности и хармонизације прописа у оквиру предприступних преговора.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Циљне групе на које се односи ова области су учесници на тржишту – произвођачи, увозници, испоручиоци и потрошачи. Непосредан утицај је на испоручиоце производа јер имају обавезу да стављају на тржиште производе који су усаглашени са прописаним захтевима еко-дизајна производе, а посредно се потрошачима ограничава куповина неефикасних производа.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Није могуће због тога што за производе за које у ЕУ важе захтеви еко-дизајна треба донети нову регулативу у Србији да би се извршило усаглашавање.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

У оквиру пројекта REEP+ подзатак 6 процењено је да је зависно од почетка примене еко-дизајна и обухвата производа за које важе захтеви еко-дизајна, на годишњем нивоу могуће очекивати уштеду између 17ktoe и 53ktoe у финалној потрошњи енергије.

11) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

У Европској унији у области означавања постоји кровна Директива 2009/125/ЕЗ Европског парламента и Савета од 21. септембра 2009. којом се успоставља оквир за утврђивање захтева за еколошки дизајн производа који утичу на потрошњу енергије. Обавеза еко-дизајна је уведена још у Црној Гори, а остале земље у окружењу, на нивоу потписница Уговора о Енергетској заједници, се спремају за доношење прописа из области еко-дизајна. Енергетска заједница се припрема да усвоји неке од прописа из области еко-дизајна за поједине врсте производа крајем ове године.

ПРИЛОГ 3:

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Циљ је омогућавање слободног протока робе између Србије и ЕУ, унификација тржишта, као и унапређење енергетске ефикасности производа који се стављају на тржиште.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Повећање енергетске ефикасности у домаћинствима и индустрији

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Енергетска ефикасност и спровођење конкретних активности у циљу повећања укупне енергетске ефикасности, предвиђени су Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС”, број 101/15), као и Програмом остваривања Стратегије.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

Општи циљ је предвиђен Стратегијом индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године, посебни циљ 4. Унапредити технолошку структуру извоза, а показатељ Вредност извоза електричних машина, апарата и уређаја. Почетна вредност: 1051,1 милиона ЕУР.

Посебан циљ: допринос Стабилизација потрошње финалне енергије у сектору домаћинства. Показатељ – потрошња финалне енергије у домаћинствима. Почетна вредност 2019 године је 2,873 Мтое. Циљана вредност ће бити дата за 2030ту годину кроз Интегрисани национални енергетски и климатски план, који је тренутно у фази израде и чије се усвајање очекује у 2022. години. Извор података Енергетски биланс.

Праћење других показатеља који се тичу промена на тржишту ће се реализовати или кроз годишње извештаје МТТТ у вези са надзором тржишта производа који утичу на потрошњу енергије или кроз ад-хок пројекте које ће ово министарство имплементирати у контитнутету и у будућности.

ПРИЛОГ 4:

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „*status quo*” опција?

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

- 3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?
- 4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?
- 5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Промена се не може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера али оне могу допринети циљу – повећању енергетске ефикасности и остваривању уштеда енергије – кроз утицај на испоручиоце да стављају на тржиште само производе који су усаглашени са прописаним захтевима еко-дизајна.

- 6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?
- 7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?
- 8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

- 1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Спровођење уредбе не захтева средстава из буџета Републике Србије.

- 2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?
- 3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?
- 4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?
- 5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?
- 6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

- 1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

С обзиром да око 30 врста производа потпада под захтеве еко-дизајна, за неке производе постоје домаћи произвођачи, за неке не али постоје испоручиоци. Домаћи произвођачи поред тога што неће моћи да стављају на тржиште неефикасне производе и што морају да обезбеде усаглашеност са захтевима техничког прописа, биће у прилици да усаглашене производе лакше стављају на тржиште ЕУ. Увозници, заступници и дистрибутери производа који се стављају на

домаће тржиште ће имати довољан рок да дистрибуирају усаглашене производе на тржиште. Привредни субјекти који се баве оцењивањем усаглашености ће имати користи од увођења тестирања производа у односу на новоуспостављене захтеве. У Републици Србији у оквиру пројекта ИПА 16 треба да буду успостављена по први пут тела за оцењивање усаглашености у складу са прописима о еко-дизајну, јер сада таква акредитована тела не постоје. Акредитационо тело Србије још није развило шему акредитације по тим стандардима и није се изјаснило да ли је то потребно.

Тела за оцењивање усаглашености која раде оцењивање усаглашености производа са прописима о еко-дизајну се ангажују по потреби произвођача или у сврху тржишног надзора. Овде нема именована сем код прописа који се односе на топловодне котлове, где ће учествовати ТоУ, која су већ именована у области опреме под притиском. Кроз пројекта ИПА 16 требало би да се оспособе 5 ТоУ за рад на следећим уређајим: расхладни уређаји, котлови на чврста горива, пећи на чврста горива, ТВ, пећнице, бојлери на струју и гас, сијалице. Наведена ТоУ би требало након завршетка пројекта (фебруар 2022) да буду оспособљена за оцењивање усаглашености за један или више наведених уређаја.

Усаглашавање производа са захтевима еко-дизајна може утицати на промену производног процеса. За производе са недовољно ефикасним технологијама уводе се ограничења у погледу стављања на тржиште. Произвођач усаглашава производе са захтевима у Уредби која прописује и поступак оцењивања усаглашености. Домаћи произвођачи могу производе пласирати на тржиште ЕУ ако су усаглашен и и са осталим техничким захтевима за производе који постоје у ЕУ.

Произвођач не мора уопште (сем у случају топловодних котлова) да користи услугу ТоУ ни у РС ни у ЕУ. Он сам издаје декларацију и ставља знак усаглашености (или његов овлашћени заступник). ТоУ овде служе у сврху додатне потврде произвођачу да је усаглашен и у сврху тржишног надзора производа. Како ће увођење појединачних правилника ићи постепено и са прелазним роковима за усклађивање не очекује се за већи број производа да ће цена расти. Чак је МРЕ у оквиру истраживања цена неких од производа на тржишту дошло до закључка да је на ЕУ тржишту далеко већа заступљеност ефикасних уређаја по приступачним ценама него што је случај у РС.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Свакако, да би се производи уопште могли појавити на тржишту ЕУ, као и на тржишту земаља који на исти начин прописују захтеве у погледу еко-дизајна, морају испуњавати прописане захтеве. Поред произвођача, домаћа тела за оцењивање усаглашености могу пружати услугу оцењивања усаглашености и за произвођаче из других земаља а на основу оспособљености да пружају такву услугу за домаћу привреду.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

ПРИЛОГ 7:

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

За неке од производа крајњи купци / потрошачи ће морати да издвоје већа средства него до сада, јер су застарела технолошка решења производа на тржишту јефтинија, али би се почетно веће улагање исплатило кроз мању потрошњу енергије ефикасног производа (у односу на неефикасан), као и кроз мање штетно дејство производа на животну средину. За очекивати је да цене за велики број производа који ће бити пласирани на тржиште постану конкурентније (на основу анализа цена и доступности производа на српском, словеначком и немачком тржишту).

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

4) Да ли би и на који начин изабрана опција утицала на тржиште рада и запошљавање, као и на услове за рад (нпр. промене у стопама запослености, отпуштање технолошких вишкова, укинута или новоформирана радна места, постојећа права и обавезе радника, потребе за преквалификацијама или додатним обукама које намеће тржиште рада, родну равноправност, рањиве групе и облике њиховог запошљавања и слично)?

5) Да ли изабране опције омогућавају равноправан третман, или доводе до директне или индиректне дискриминације различитих категорија лица (нпр. на основу националне припадности, етничког порекла, језика, пола, родног идентитета, инвалидитета, старосне доби, сексуалне оријентације, брачног статуса или других личних својстава)?

6) Да ли би изабрана опција могла да утиче на цене роба и услуга и животни стандард становништва, на који начин и у којем обиму?

7) Да ли би се реализацијом изабраних опција позитивно утицало на промену социјалне ситуације у неком одређеном региону или округу и на који начин?

8) Да ли би се реализацијом изабране опције утицало на промене у финансирању, квалитету или доступности система социјалне заштите, здравственог система или система образовања, посебно у смислу једнаког приступа услугама и правима за осетљиве групе и на који начин?

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

Смањење потрошње енергије свакако позитивно утиче на животну средину а куповина енергетски ефикаснијих производа за резултат има смањење потрошње енергије. Захтеви еко дизајна у регулативи у овој области односе се и на смањење других штетних утицаја производа на животну средину.

- 2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?
- 3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?
- 4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?
- 5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

- 1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Не уводе се никакве организационе, управљачке или институционалне промене.

- 2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Министарство рударства и енергетике у сарадњи са Министарством трговине, туризма и телекомуникација и Министарством привреде корисник је резултата пројекта ИПА 16 „Успостављање и јачање капацитета тела за оцену усаглашености за имплементацију директива о енергетском означавању и еко дизајну”. Циљ пројекта је оспособљавање домаћих тела за оцењивање усаглашености да тестирају неке од производа који утичу на потрошњу енергије а који се пласирају на тржиште. Такође јачају се капацитети тржишне инспекције да прави програме и планове узорковања, да прегледа пратећу техничку документацију и генерално да врши надзор над тржиштем означених производа.

Тржишна инспекција ради на оспособљавању својих кадрова ради вршења што ефикаснијег надзора; и поред тога, потребно је повећање њених капацитета.

- 3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

- 4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

- 5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

- 6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

- 7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Тренутно у ЕУ је прописано око 30 делегираних уредби које прописују захтеве еко-дизајна за различите врсте индустријских уређаја и производа за домаћинство. Прописи у овој области се континуално надограђују, проширује се списак производа за које важе захтеви еко-дизајна, као што се доносе и измене које се тичу преласка на циркуларну економију (смањује се количина материјала за уградњу, поновно коришћење производа којима је истекао рок трајања, обезбеђење резервних делова за дужи животни век и рециклирање).

По препоруци пројекта ПЛАЦ из 2015те године, *Analysis of national legislation in respect to the acquis on eco-design (Directive 2009/125/EC)*, прво би били донети правилници из области еко-дизајна за следеће уређаје: фрижидери, ТВ, машине за прање судова, машине за прање веша, клима уређаји, сет-топ боксови и *Stand-by and off-mode* за електричну и електронску опрему. Правилници би били донети до краја текуће 2021. године са предлогом прелазног рока од 8 месеци, који би био договорен са МП и ПКС. У области ових уређаја немамо значајнијих домаћих производјача и сматрамо да је тржиште производа већ у довољној мери прилагођено да имплементира ове захтеве.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

- 1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?
- 2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?
- 3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

Не постоји ризик да се Уредба неће спроводити. Постоји ризик да се неки од правилника за неку врсту производа неће у потпуности спровести ако домаћи произвођачи не буду оспособљени да усагласе производе са прописаним захтевима. Ризик ће бити превазиђен у сарадњи са привредом кроз учешће Привредне коморе Србије приликом планирања доношења појединих техничких прописа, на начин да се најпре доносе прописи за производе за које не постоје домаћи произвођачи или постоје али производе производе који су усаглашени са захтевима који се прописују.